

Dokumentation och arbetstillstånd

Innan något som helst arbete i explosionsfarlig miljö påbörjas, ska man försäkra sig om att den som ansvarar för verksamheten eller produktionen är vidtalad och har gett sitt tillstånd till arbetet. Det ska vara reglerat genom skriftliga tillstånd, så kallade arbetstillstånd, och det måste finnas en skriftlig rutin på företaget för denna hantering. Syftet med detta är framför allt att förutsättningarna för ett tillstånd inte ändras under pågående arbete. Det kan röra sig om att någon börjar fylla en tank, öppnar en ventil eller startar en process.

Som tillståndsgivare ska man också ifrågasätta valet av tidpunkt för arbetet. Kanske kan man lösa problemet provisoriskt och genomföra arbetet vid ett senare tillfälle, till exempel under semester eller annat driftsavbrott.

Arbetstillstånd

Tillståndsgivningen ska dokumenteras och kvitteras av såväl tillståndsgivare som utförare. Det finns inga fastställda blanketter för detta utan det är upp till var och en att utforma dem på det sätt som passar verksamheten bäst. I många fall kan det vara lämpligt att endast ha en typ av tillståndsblankett oberoende av om det rör sig om arbete i explosionsfarlig miljö eller om det är ett tillstånd för Heta Arbeten som ska utföras. En utförlig checklista som kan användas som grund vid utformning av företagsanpassad tillståndsblankett återfinns i avsnitt "10.

Tillstånden ska arkiveras och utgöra underlag för bland annat bedömning av om tillståndsgivare utfärdar tillräckligt många tillstånd för att anses ha tillräcklig kompetens. En rekommendation är att man ska utfärda minst tio sådana tillstånd per år.

AstraZeneca

ARBETSTILLSTÅND
 KONTROLLISTA för tillstånd för hela arbetet
 BEDÖMNING FÖR TILLSTÅND för tillstånd för hela arbetet

Utförarens namn: _____ Underskrift: _____

Plats: _____

Arbetsart: _____

Arbetsbeskrivning: _____

Datum / i m: _____ Tid: _____

ANVÄN! Beskriv noggrant tillståndets omfattning, särskilt de och/eller situationer som kräver särskilda säkerhetsåtgärder.

☐ Giltigt certifikat	☐ Språnge & hål testa	☐ Mätning av utsläpp
☐ Brandbekämpningsplan	☐ Grundarbetsplan	☐ Särskild utvärdering av arbetet
☐ Svalv eller annan utsläppsfärd	☐ Värmebehandling via vär & värmebehandling	☐ Strålningsnivåer testas eller stoppas
☐ Värmebehandling	☐ Värmebehandling	☐
☐ Larm till verk kan inte användas	☐ Värmebehandling, gränsvärde	☐

Utförare/Utförarens namn: _____ Datum: _____ Tid: _____

Exempel på företagsanpassad tillståndsblankett för arbete i explosionsfarlig miljö.

Kontroll under arbetet

Tillståndsgivaren behöver inte vara närvarande under själva arbetet men ska vid behov, framför allt vid längre arbeten, kontrollera att arbetet utförs enligt de förutsättningar som beslutats vid tillståndsgivningen.

Ett tillstånd bör inte gälla längre tid än en arbetsdag. Om det finns behov kan tillståndet förlängas med kontroll av viktiga delar (till exempel gasmätning) med lämpliga intervall. Det har inträffat ett antal allvarliga dammexplosioner i samband med hetarbeten, såväl i Sverige som utomlands. När man studerar dessa kan man se vissa samband och likheter.

En viktig orsak till flertalet av olyckorna är att man från bøljan har tänkt använda en arbetsmetod som inte ger upphov till tändande gnistor eller heta ytor. När arbetet sedan påbörjats har man av olika skäl valt att övergå till tillexempel gassvetsning utan att följa de procedurer med städning, rengöring med mera som krävs.

När sedan anläggningen dragits igång utan sedvanlig *driftklarhetsverifiering* har glöd som bildats frilagts samtidigt som ansamlingar av damm inne i processen virvlats upp och antänts och resulterat i dammexplosioner.

Ett alternativt händelseförlopp har varit att den glödhård som uppstått vid dålig rengöring och städning har upptäckts och att man vid släckförsök frilagts glöd och samtidigt skapat ett dammoln som orsakat dammexplosioner.

Kontroll efter arbetet

Tillståndsgivaren kan inte anses ha skyldighet att alltid kontrollera utförda arbeten i efterhand. I vissa fall kan dock krav på gasmätning vid driftsstart krävas och vid denna typ av arbeten är det givetvis viktigt att tillståndsgivaren har sett till att driftsättning kan ske tryggt. Genom att kräva en *driftklarhetsverifiering* innan drifttagande kan man formalisera detta i planering och dokumentation.

Annan lagstiftning

Utöver de krav och metoder som redovisas måste givetvis även andra krav som ställs på arbete i till exempel arbetsmiljöföreskrifter beaktas. I Arbetsmiljöverkets skrift Systematiskt arbetsmiljöarbete ges goda råd.

Personlig utrustning

Av arbetsmiljöskäl ska personlig utrustning vara anpassad efter riskerna med arbetet. Förutom att klädsel ska vara anpassad enligt riskerna så ska även hörselskydd, ögonskydd, skyddsskor, arbetshandskar, hjälm med mera användas i den utsträckning som arbetet kräver.

Installation, underhåll och reparation

Det kan också röra sig om arbeten som ger konsekvenser på den utrustning som redan finns installerad i området. Det kan röra sig om övermålning av Ex-klassad utrustning, byte av Ex-klassad utrustning till ej klassad dito eller helt enkelt nyinstallation av utrustning som ej är anpassad för verksamheten. Just den här typen av arbeten som i många fall utförs som en del i den normala driften har orsakat många tillbud. För att hantera dessa är det kanske i främsta hand inte en fungerande tillståndsgivning som är lösningen utan snarare utbildning och säkerhetskultur.